

Jeffrey Eugenides: Oikukkaat puutarhat

[PM/30 ADMIN](#)

LIISAMARI SEPPÄLÄ (22.4.2019)

Pulitzer-palkitun Jeffrey Eugenidesin novellikokoelma *Oikukkaat puutarhat* sisältää kymmenen novellia vuosilta 1988 – 2017. Aihepiiri on laaja ja vaihteleva. Henkilöitä ja tapahtumapaikkoja on paljon. Minulle novelleista läheisin on nimeltään ”Uudet perustukset” vuodelta 2008, jonka siksi olen valinnut arvioni kohteeksi.

Uudet perustukset kertoo Chigagossa asuvasta keski-ikäisestä Kendallista, joka omien päätöstensä ja toimiensa seurauksena joutuu pulaan. Alussa kaikki on suurin piirtein hyvin. Kendall rakastaa vaimoaan ja lapsiaan, rahaa vain on niukasti. He asuvat kaukana keskustasta remonttia vaativassa talossa, jonka katto vuotaa sateella. Autokin on harmillisen vanha Volvo, kun taas naapurilla on uusi Range Rover.

Kendall työskentelee kustannustoimittajana tappiolla pyörivässä pienkustantamossa nimeltään Uudet perustukset. Kustantamoa johtaa suuren omaisuutensa kyseenalaisin keinoin ansainnut vanha mies, Jimmy Boyko. Kendallin mielestä hänen palkkansa on vaatimaton, ja hän haluaisikin työnantajansa kattavan myös sairausvakuutusmaksut. Hän kokee oman tilanteensa epäoikeudenmukaisena ja on siksi katkera esimiehelleen.

Kun Kendall pyytää palkankorotusta, hänelle esitetään suoraan kaksi vaihtoehtoa: joko hän hyväksyy nykyisen palkkansa tai ryhtyy etsimään uutta työpaikkaa. Asia ilmaistaan monisanaisen kohteliaasti mutta yksiselitteisesti.

Novellin käännekohdassa esimieheensä kiukustunut Kendall suostuu kirjanpitäjän ehdotukseen ryhtyä yhdessä kavaltamaan rahaa Jimmyltä. Puolalainen kirjanpitäjä on jo valmiiksi miettinyt tavan, jolla petos on mahdollinen. Suunnitelman sisältämät riskit ovat olemattomat. Kaikki lasketaan sen varaan, että yli 80-vuotias Jimmy ei voi enää seurata yrityksen tapahtumia yksityiskohtaisesti. Miljonäärillä on varaa olla suurpiirteinen: hänellä on pörssitulonsa ja jadekokoelmansa.

Novellin loppu on hyvin rakennettu. Käy ilmi, että Jimmy on varmistanut selustansa hyvin: hänen toinen työntekijänsä seuraa puolalaisen kirjanpitäjän toimia. Jimmy saa tietoonsa epäilyttävät tapahtumat kirjanpidossa ja lupaa Kendallille, että on vain ajan kysymys, koska polakki saadaan kiinni. Kendall ymmärtää, että kirjanpitäjän paljastumisen myötä myös hänen oma osuutensa käy ilmi.

Novellissa siis sympaattinen päähenkilö tekee kyseenalaisia ratkaisuja ja päättyy tuhoon. Alun onnellisuudesta siirrytään väistämättömään onnettomuuteen. Kaikki tapahtuu, koska Kendall kuvittelee voivansa näin turvata omille jälkeläisilleen vähintään yhtä hyvän lapsuuden kuin hän itse on saanut.

Kendall joutuu siis pulaan, koska hän omien toiveidensa ja haaveidensa vuoksi luottaa väärään henkilöön ja astuu aidan toiselle puolelle. Kirjanpitäjän luihu ulkonäkö on kuvattu herkullisesti, mies on kalpea ja hikoilee kovasti. Hänen ohuet hiuksensa on leikattu huolimattomasti. Piaseckin silmäpussit ovat mustelman väriset ja hänen pukunsakin istuvat huonosti.

Jimmy on tarinan ristiriitainen hahmo, hän omaa sekä kunnioitettavia että halveksuttavia luonteenpiirteitä. Ironisesti Jimmy melkein lupaa maksaa sairausvakuutusmaksut ollessaan tyytyväinen Kendallin työhön Alexis de Tocquevillen teoksen *Demokratia Amerikassa* kanssa. Kendall on tehnyt klassikosta hyvän lyhennelmän, ja Jimmy on luottavainen sen myynnin suhteen. On kuitenkin liian myöhäistä, peruuttamattomat askeleet on jo otettu.

Mitä pitäisi ajatella vanhasta miehestä, joka on tienannut miljoonansa pornolla, ja joka on päättänyt käyttää osan omaisuuttaan ei-kaupallisen kirjallisuuden tappiolliseen julkaisemiseen? Onhan Jimmy vain hyväksynyt tosiasiat ja tienannut ihmisten alhaisilla ominaisuuksilla. Riittävästi ansaittuaan hän on päättänyt toteuttaa nuoruudenunelmansa. Jimmy on lukenut *Demokratian Amerikassa* jo kaksikymppisenä ja ollut sen sisällöstä tohkeissaan. Nyt hänen varallisuutensa mahdollistaa tasokkaan kirjallisuuden kustantamisen.

Novellin aiheena on siis petos ja sen epäonnistuminen. Hetken aikaa Kendall voi palkata rappaajia, kirvesmiehiä ja maton asentajia kotiinsa. Venezuelasta kotoisin oleva Arabella huolehtii pyykeistä ja muista kotitöistä. Kendall voi ajaa juna-asemalta töihin taksilla. Lapset pysyvät kotona talvellakin, kun talo ei ole

kylmä. Varallisuuden kuvauksen yksityiskohdissa ei säästellä: Kendallin kengät ovat kaksiväristä cordovan-nahkaa.

Jos Kendall joutuukin miettimään, mihin voi sijoittaa rahansa paljastumatta, niin Jimmy saattaa käyttää omaisuuttaan, kuten itse haluaa. Hänen jadekokoelmansa on vanha.

”Hän avasi yhden laatikoista. Sen sisällä, samettipedillä, oli myös hevonen.

Kendall poimi sen käsiinsä. Siveli sormenpäällä hevosen harjaa. Hän ajatteli käsityöläistä, joka oli muotoillut esineen tuhatkuusisataa vuotta sitten. Joku kiinalainen heppu, jonka nimeä kukaan ei enää tiennyt ja joka oli kuollut niin kuin kaikki muutkin Jin-dynastian aikana eläneet, mutta joka oli katsonut ilmielävää hevosta usvaisella kedolla Keltaisenjoen laaksossa ja *nähty* sen niin hyvin, että oli onnistunut siirtämään sen muodon tähän arvokkaaseen kiveen ja täten lisännyt kiven arvoa entisestään. Kendallia oli aina innostanut ihmisen halu tehdä jotain tällaista hyödytöntä, jotain vaativaa ja taitavaa ja suorastaan hullua, kunnes hän muisti, että häneltä itseltään puuttui tämä kyky, ja siihen innostus sitten tyssäsikin. Hän ei pystynyt tarvittavaan sitkeyteen eikä hyväksymään sellaisen taidon hankkimiseen liittyvää häpeää kulttuurissa, jossa kurinalaisuutta ei arvostettu vaan jossa siihen kohdistettiin jopa avointa pilkkaa.

Ja silti jaden veistäjä oli jollain tapaa onnistunut. Tekijän itsensä tietämättä tämä kauan sitten elänyt kalpea, unelias hepo ei ollut vielä kuollut, ei vielääkään, sillä tässä se nyt oli Kendallin kädessä, himmeiden halogeenien valaisemana, tässä korulipastohuoneessa.” (242 – 243)

Chigago on oivallinen tapahtumapaikka tarinalle. Kirjallisuus ja taide toimivat viitekehyksenä ja vastavoimana rahan ja varallisuuden ympärillä tapahtuvalle kertomukselle. Kendall on kirjoittanut nuorena runosikermän ja opiskellut runomittoja. Taiteellisen uran epäonnistuttua hän pohtii, voiko olla älykäs, jos ei ole rikas.

Kuin vastakohtana Kendallin tasapainoiselle avioliitolle Jimmy epäonnistuu toistuvasti naisuhteissaan. Vähitellen lukija ymmärtää, että Kendallin rikos tähtää myös luovaa työtä tekevän ja sisustuslehtiä lukevan vaimon unelmien toteutumiseen. Avioparin väliin tulee salaisuuksia ja valheita, kun Kendall ei kerro vaimolleen rahojen oikeaa alkuperää. Rikoksella tienattu raha vaikuttaa siis myös Kendallin parisuhteeseen. Petoksen paljastuminen tuhoaa väistämättä perheidyllin.

Miksi Kendal sitten tekee itselleen ja perheelleen niin epäsuotuisan päätöksen? Ehkä tilaisuus tekee varkaan. Ilman puolalaisen miehen viskihuuruissa esittämää ehdotusta Kendal ei itse yksin olisi edes osannut ryhtyä kavaltajaksi. Vai ovatko nuoruuden unelmien kaatumisen ja keski-ikänsä todellisuuteen havahtuminen liikaa?

Novelli on hyvä esimerkki siitä, miten jokainen lause palvelee kokonaisuutta. Uusista perustuksista ei voi ottaa mitään pois rikkomatta kokonaisuutta. Ranskalaisen teoksen viitekehys, josta myös novellin nimi johdetaan, on toimiva.

Novellin hienous liittyy rikoksen paljastumiseen. Missään vaiheessa ei kerrota Kendallin tuntemuksista, kun hän ymmärtää paljastuvansa vääjäämättä. Miten hänen käy? Rikoksen seuraamukset jätetään lukijan oman päättelykyvyn varaan. Samalla lukija jää pohtimaan päähenkilön kohtaloa: miten hyvä mies sortuu ja kuin vastakohtana rikas öykkäri porskuttaa eteenpäin. Oikean ja väärän välinen raja on raivostuttavan epämääräinen.

Jeffrey Eugenides: *Oikukkaat puutarhat (Fresh Complaint)*. Suom. Arto Schroderus. Kustannusosakeyhtiö Otava 2019. 303 sivua